

קובץ

העדות

וביארם

בתורת כ"ק אדמו"ר משיא דודנו
דבעניני גאולה ומשיח, פשיט"מ, רמב"ם, נגלה והסידות

נוסד בחורש תשרי ה'תש"מ

שנת ארבעים ושבע

גליון ט"ו [א'רצב]

חג השבועות

יוצא לאור על ידי

תלמידי ביחמ"ד דמוסד חינוך אהלי תורה

667 איסטערן פארקוויי, ברוקלין, ניו יארק

שנת המושט אלפים שבע מאות שמונים ושיש לבריאה
מאה עשרים וארבע שנה להולדת כ"ק אדמו"ר

בשלח טז) בשם המהר"ש פרימו.

ה. מסקנה

למרות שממשק מוח מחשב מופעל באמצעות המחשבה בלבד, אין להשתמש בו בשבת אפילו להפעלת מכשירים שאיסורם בשבת מדרבנן בלבד.

האם המתנת שעה אחרי חלב פוטר מקינוח והדחה?

הרב אלי' ח. י. פולטורק

Hameishiv.org

ראו ראיתי בכמה לוחות שכתבו רבנים חשובים שלאחר שמנהגנו להמתין שעה בין חלב לבשר, אין צורך בקינוח והדחה. ולענ"ד ובמחילת כבוד תורתם הדברים תמוהים, ולא ראוי להקל בזה.

ונקדים בקצרה את יסוד הדיון: ביו"ד סי' פ"ט ס"ב: "אכל גבינה, מותר לאכול אחריו בשר מיד, ובלבד שיעיין ידיו שלא יהא שום דבר מהגבינה נדבק בהם. ואם היה בלילה, שאינו יכול לעיין אותם היטב, צריך לרחצם. וצריך לקנח פיו ולהדיחו. והקינוח הוא שילעוס פת ויקנח בו פיו יפה, וכן בכל דבר שירצה, חוץ מקימחא ותמרי וירקא, לפי שהם נדבקים בחניכים (פי' מקום למעלה מבית הבליעה קרוב לשיניים) ואין מקנחים יפה. ואחר כך ידיח פיו במים או ביו"ן". והוא מדינא דגמרא (חולין ק"ה ע"א) "ושוין ב"ש וב"ה שמדיח, וכ"ש שמקנח" (לפי' ר"ח ורש"י ורוב ראשונים, אמנם בה"ג ור"ת ס"ל דהיינו בין בשר לחלב אבל בין גבינה לבשר אינו חייב בקינוח והדחה).

איברא, מנהגנו שלא לאכול בשר אחר גבינה מיד, על פי הזהר והשל"ה להמתין שעה בין חלב לבשר, וממילא הצורך בקינוח והדחה תלויה במחלקות הש"ך (סק"ז) נגד הט"ז (סק"ב) בנוגע לבשר, באם המתנת שעה (למקילים כשיטת תוס' לא להצריך המתנת שש שעות, וכהי"א בהרמ"א סע' א' "המנהג הפשוט במדינות אלו, להמתין אחר אכילת הבשר שעה אחת") פוטר מקינוח והדחה אם לא מצא בשר בין שיניו (שאם מצא בשר, אף להש"ך חייב לנקרו). הש"ך סומך דבריו על האו"ה הארוך והלחם (דברי) חמודות, והסכימו לו הפר"ח (סק"ז) והא"ר (או"ח קע"ג

סק"ז), והחגורת שמואל סק"ג¹. ובחכ"א (כלל מ' סע' י"ג) נמשך אחר הש"ך שאינו חייב בקינוח והדחה ממש, אלא שבכל זאת הצריך לנקר שיניו, וכן הוא בזבחי צדק אות י"א, ובכה"ח (סקכ"ו) שנמשכו אחרי החכ"א.

ואף שבתורת חטאת (ע"ו, א') מביא את האו"ה הארוך שהוא המקור לשיטת הש"ך, אבל מהמשך הדברים שם ברור שהרמ"א עצמו לא ס"ל הכי, כמבואר במנחת יעקב שם סק"ג, שהרי האו"ה קאי לשיטת תוס', והרמ"א צירף השיטות לכתין פשרה – ע"ד מ"ש מהרי"א בהגהות שע"ד.

ובפרמ"ג ש"ד שם מוכיח מלשון מהרי"א בהגהות שערי דורא – שהוא המקור למנהג הנ"ל ברמ"א – דלא כהש"ך. וכן היעב"ץ מוכיח מלשון הרמ"א דלא כהש"ך. וכן סתימת הפוסקים להחמיר כהט"ז. אלא שעדיין יש מקום לחלק דה"מ באכל בשר, אך בין גבינה לבשר אולי יש יותר מקום להקל כסברת הש"ך.

ולמרות שכאמור מצינו כמה פוסקים חשובים שהקילו כהש"ך, אבל רובם לא כתבו כן בדעת הרמ"א, (ודלא כהש"ך שפירש כן בדברי הרמ"א שס"ל כהאו"ה הארוך), אלא שמום שסמכו להקל על שיטת תוס', ובפרט שכבר נתפשט המנהג לחכות שש שעות (וכמ"ש בבדה"ש סקכ"ה – לאחר שהקשה על שיטת הש"ך – שאין כ"כ נפק"מ לדינא לאור שנהגו בשש שעות), ובוזה דעת רוב הפוסקים שכבר נתעכל הבשר ואין צריך לחשוש (אא"כ יודע שיש בשר בין שיניו).

אבל למעשה רוב הפוסקים החמירו, ובנוסף למה שהזכרנו כבר – מהרי"א והפרמ"ג והיעב"ץ והמנחת יעקב, ראה גם: של"ה מס' שבועות (קפ, ב), לבוש או"ח קע"ג סע' א' (ואף שהתויו"ט בתורת האשם כתב דהלבוש הדר ביה ביו"ד להסכים לשיטתו בלחם חמודות, לכאורה החולקים יחלקו שהלבוש רק מצטט את הרמ"א, וכשם שפירשו ברמ"א דלא כהש"ך, כ"ש וק"ו שיפרשו כן בהלבוש שכתב כן בהדיא באו"ח, לחם הפנים סק"ח, יד יהודה הקצר סק"ט, עצי העולה בב"ח כלל ג' אות י"ג, ערה"ש סע' ז', דרכ"ת סקט"ו, אשרי האיש יו"ד פרק ה' אות

1) אמנם ראיתי בלוח הבד"צ דק"ק ק"ה לחג השבועות ש"ז הע' 298 שכתב שמשמע בחת"ס יו"ד סי' ע"ג דס"ל כהש"ך, אך לענ"ד אינו ראייה כלל, חדא משום שדן בנסיובי דחלבא, וכל הנקודה שם הוא שאינו חלב מה"ת כלל, ותו שא"א לדייק שאינו מזכיר קינוח והדחה בהדיא, שהרי אינו נוגע לתוכן השאלה – באם יכול לשתות שעה אחרי שאכל בשר, והא דנקיט "ואחר שכבר בירך ברהמ"ז, אולי הדגיש זאת משום שהשואל לא הזכיר הצורך בברהמ"ז בנוסף להמתנה.

וכן כתב שם שהבא"ח ש"ב שלח סע' י"א ס"ל כהש"ך, אלא שבמחכת"ר, לא דק, שבסע' ח' שם כתב שאף מי שמצא בשר בין שיניו אחרי ג' או ד' שעות חייב בקינוח והדחה – למרות שעדיין ממתין שעתיים או שלושה לפני אכילת חלב, וכ"ש בנדר"ד.

כ"ב, מעדני שולחן סקי"ח, אורחות הבית פ"ז סי"ד והע' מ"ט, ששכ"ה פרק מ' סע' צ"ו, זר השולחן סקי"ז, אור יצחק ח"א יו"ד סי' ד' ד"ה מעוברת, הגר"ק ב שיח התורה סי' א' רע"א, חוט שני (שבת ח"ב ע' סב ד"ה מי, רבית ע' קנה), ועוד.

ולא אכחש שמצינו פוסקים שהקילו באוכל בשר אחרי גבינה בצירוף שיטת ר"ת דלא בעי קינוח והדחה כלל אחרי גבינה, ועשו כעין ספיק ספיקא (אף שכאמור הפרמ"ג והיעב"ץ והמנחת יעקב הוכיחו שהוא לא כהרמ"א), או שהעלו שבבשר אחרי גבינה, דקיל טפי, גם הט"ז וסייעתו יודו לש"ך (ראה פסקי מוהר"ר מנא"ל מוויטעבסק, קובץ יגד"ת גל' י"ט ע' שסט).

אלא שבשל"ה מפורש להחמיר גם אחרי גבינה, וכן בעוד כו"כ מהפוסקים הנ"ל. ומ"ש שחלב קיל טפי, אינו מוכרח. ויתר מכן מצינו ביד יהודה הארוך (סק"ב ד"ה והדבר) סברא הפוכה, דאף שאחרי בשר לא צריך קינוח והדחה אחרי 6 שעות, עכ"ז אחרי גבינה לא יעזור אם יחכה כל היום כולו², שהרי אחרי בשר תקנו חז"ל המתנה לסעודה אחרת ואחרי חלב תקנו קינוח והדחה, וזה שאנו מחמירים להמתין ע"פ הזהר, אינו מגרע תקנת חז"ל (ע"פ רוב ראשונים) שתלוי אך ורק בקינוח והדחה.

אלא שהרבנים המקילים מביאים ראיה מאג"ק ח"כ ע' רפט:

"לשאלתנו למנהגנו בנוגע לאכילת בשר לאחרי מאכלי חלב, בכלל נהגינו בהנ"ל – ואפילו לאחרי חלב וחמאה – להמתין שעה (וגם – לא באותה הסעודה). וכ"כ בשל"ה מס' שבועות שלו (קפ, ב). – (ומש"כ בדרכי תשובה יו"ד ספ"ט סוס"ק י"ט "שעה ויותר" צ"ע שיעורא דיותר, והמקור ע"ז) – אבל לא שמעתי אם זוהי הוראה לכל או רק מנהג יחידי סגולה, וראה פמ"ג לשו"ע יו"ד ספ"ט, שפתי דעת סק"ז, דהפסק שעה – מחליף קינוח". עכ"ל.

אמנם, לענ"ד תמוה להקל נגד רוב הפוסקים שדחו שיטת הש"ך על סמך ציטוט שמביא כ"ק אדמו"ר מהפרמ"ג להסביר את סברת הש"ך – למרות שהפרמ"ג בעצמו לא ס"ל הכי. אלא הרבה יותר מסתבר שבא להחמיר ולא להקל, ולבסס את חומרת המתנת שעה, שמקורו בתורת הנסתר בזוה"ק ובשל"ה (שהוא

2 ואוי"ל שזה גם לפי שיטת הרמב"ם שאחרי שש שעות כבר נתעכל הבשר ואינו צריך להסירו, שעכ"ז בחלב תקנו חז"ל קינוח והדחה וכל שלא קיים התקנה לא יצא מידי איסור לאכול בשר, והוא ע"ד מ"ש מהרש"ל (פ"ח סי' ט', מובא בש"ך סק"ה, מג"א קצ"ו סק"א) "דלכו"ע אם לא סילק ובירך כל היום כולו אסור, דהא בעינן סעודה אחרת", ועצ"ע. אבל בתוך שש שעות הוא בוודאי גם לפי הרמב"ם וגם לפי רש"י.

בעצמו מצריך קינוח והדחה למרות המתנת שעה!), גם ע"פ נגלה דתורה. אך חלילה לתלות בוקי סריקי בדבריו הק' להקל נגד הט"ז.

מה גם, שאין דרכו בקודש של כ"ק אדמו"ר להכריע בין הפוסקים, ולא מסתבר כלל שדווקא פה חרג ממנהגו להכריע במחלוקת ראשונים וש"ך וט"ז עד פוסקי זמננו דווקא להקל בעניין זה.

ואם לא די בזה, הרי רואים בעליל – לפי חילוקי העניינים – שהציון לפרמ"ג שייך דווקא לקטע האחרון, שדן באם הוא מנהג לרבים או ליחידי סגולה. ואם בא לנקוט כהפרמ"ג להלכה, מה עניינו לכאן? הרי היה צריך לכתבו בתחילת הדברים בתיאור המנהג, ביחד עם השל"ה והדרכ"ת! ועוד, אם בא כ"ק אדמו"ר להכריע להקל, למה ציין לפרמ"ג ולא לש"ך עצמו? אלא שלפי איך שפירשנו מובן למה הציון דווקא לפרמ"ג, שהפרמ"ג מבאר טעמו של הש"ך (שדן במי שאכל בשר) לפטור מקינוח והדחה, וטעם זה שייך גם למי שאכל גבינה, וא"כ מצינו סמך להמתנת שעה אחרי חלב גם ע"פ נגלה.

ועוד והוא העיקר, שגם מי שירצה לסמוך על הש"ך להקל בלא קינוח והדחה, הרי הש"ך (סקט"ז ומבואר בפרמ"ג שפ"ד) והפר"ח (סקט"ז) ס"ל – דלא כהט"ז (סק"ד, וראה בערוה"ש סע' י"א דברים חריפים ביותר ש"חלילה לעשות כן" לסמוך על הט"ז בזה שאחרי שעה כבר לא חשיב גבינה, ודוחה דבריו בשתי ידיים) – דגבינה שבין השיניים חשיב גבינה ואוסרת. אז גם לשיטתם שאין חיוב מדינא דווקא בקינוח והדחה כשממתין שעה (אא"כ לפי היד יהודה הנ"ל שאולי יש לחלק), הרי פשוט שחייב לוודות שאין גבינה בין השיניים וכמ"ש הערוה"ש שהגבינות הפשוטות נשארים בין השיניים יותר מגבינות מתולעים משום שהן נפרכין, כנראה בחוש, וחלילה לתפוס בזה קולי ב"ש וקולי ב"ה.

ובפרט שהחכ"א ועוד פוסקים שנמשכו אחריו ופסקו כהש"ך כתבו בהדיא שצריך לנקר את השיניים. ואולי על סמך זה מצינו שיש פוסקים שהקילו לא להצריך קינוח והדחה בנוסף להמתנה אחרי חלב וחמאה (ולפי הרש"ש בחולין שם, אין חיוב קינוח והדחה כלל בחלב, והרבה פוסקים נמשכו אחריו להקל – ולכן כ"ק אדמו"ר נקט בפירוש שהמנהג להמתין גם אחריהם) ורק אחרי גבינה, שרואים בחוש שנשארת בין השיניים לרוב.

תבנא לדינא, למרות שבוודאי יש על מי לסמוך להקל (ובפרט בחלב וחמאה) שלא לחייב קינוח והדחה ולהסתפק בניקור שיניים מגבינה (שזה הכרח גמור מדינא כנ"ל), הרי אינו פשוט כלל וכלל, וכבר מילתי' אמורה בעניין קינוח והדחה ש"נכון לעשות כדברי המחמיר בדבר שאין בו טורח" (ב"י אור"ח קע"ג בד"ה וכתב

עוד הגה"מ, הובא בד"מ כאן סק"ג).

וכ"ש וק"ו במי שבא להתקדש ולנהוג ע"פ סוד ה' ליראיו (וכפי שכתב כ"ק אדמו"ר שלא שמע אם זה הוראה לרבים או רק ליחידי סגולה, למרות שלמעשה כבר הפך לנחלת כלל אנ"ש ואין לשנות כפשוטו), הרי לענ"ד ברור כביעתא בכותחא שאין לעשות כן על חשבון קולא גדולה בדבר שהוא מדינא דגמרא, ואם עושה כן, לכאורה יצא שכרו בהפסדו, ועדיף כבר לעשות קינוח והדחה כדין ולא להמתין כלל.

ולכן יש להקפיד שאחרי סיום אכילת מאכלי חלב וכ"ש גבינה לאכול משהו פרווה (חוץ מקמח, תמרים, וירקות) ולהעבירו בשני צדדי הפה, וכן לשתות משקה (ולסבבו בפיו) טרם יתחיל לאכול בשר.

מקום עשיית התגין באותיות בד"ק חי"ה (גליון)

הרב מנחם מענדל צירקינד

קהילת אנ"ש שיקאגו

כתב כ"ק אדה"ז (בסי' ל"ו ס"ב) באות ב' "וצריך לכתחלה שיהא לה בראשה מצד שמאל תג קטן". ובאות ד' כתב "ושיהא לה תג קטן בראש גגה מצד שמאל". ובאות ה' כתב "צריך לעשות לה לכתחלה תג קטן למעלה מצד שמאל". ובאות ח' כתב "וגם תג קטן בראש רגל שמאל". ובאות י' כתב "צ"ל עליה תג קטן מלמעלה לכתחלה". ובאות ק' כתב "צ"ל תג קטן על גגה בצד שמאל לכתחלה".

כתב הרב מ"מ צירקינד שי' בגליון א'רצ"א "ומפשטות הלשון נראה שצריך להיות תגי בד"ק חי"ה בראשה השמאלי, ולא באמצע ראשה".

ולא ידעתי מנ"ל הא, שלא כתב שצריך שיהיה בקצה השמאל אלא על צד השמאל, משמע כל המקום מאמצע הגג לצד שמאל הוי מקומו, וכן הוא מנהג הספרדים, אלא שהאשכנזים נהגו לכותבם בקצה השמאלי.

ושוב ראיתי, שכתב הב"י (א"ח סי' ל"ו) בשם המהריא"ס "והתג לכל אחד בסוף גגה בשמאל", ונראה דזהו המקור לדברי אא"ז הר"ר אליעזר צבי זאב צירקינד ז"ל לומר שתגי בד"ק חי"ה צריך להיות בסוף גג בקצה השמאל, משום שכ"ק אדה"ז בסימן זה פסק בד"כ כשיטת הב"י.

